

Nagy László ny. mk. ezredes:

AZ OROSZORSZÁGI FÖDERÁCIÓ NEMZETI BIZTONSÁGI STRATÉGIÁJA

ÖSSZEFOGLALÓ: Az Oroszországi Föderáció elnöke 2015 végén aláírta az ország új biztonsági stratégiáját, amely a 2009-ben kiadott, azonos című okmányt váltja fel. Mivel ez a stratégia Oroszország legmagasabb szintű biztonságpolitikai dokumentuma, nagy jelentőséggel bír más országok, így Magyarország elemzői számára is az új okmány áttekintése, illetve a két, tartalmában is nagyon hasonló dokumentum összevetése. Jelen írás szerzője erre a feladatra vállalkozott részben a kivonatos fordítás, részben pedig az összehasonlító elemzés módszerével.

KULCSSZAVAK: biztonsági stratégia, Oroszország, veszély, fenyegetés, katonai doktrína

Előjáróban megjegyzendő: a hasonló átfogó dokumentumok – Nyugaton és Keleten egyaránt – hozzávetőleg tíz évre szólnak, ennyi idő alatt „szokott” olyan mértékben megváltozni a nemzetközi biztonságpolitikai környezet, hogy az indokolja egy új dokumentum kiadását. Másrészt a jelenlegit megelőző biztonsági stratégia – amely 2009-ben látott napvilágot – címében is hordozta a fentebb indokolt perspektívát: *Az Oroszországi Föderáció nemzeti biztonsági stratégiája 2020-ig*. (Ez egyébként összhangban volt más stratégiai dokumentumok – például *Az Oroszországi Föderáció¹ társadalmi-gazdasági fejlődésének hosszú távú koncepciója 2020-ig* – érvényességi idejével, amit most ez a némileg váratlan lépés megbontott.)

Ugyanakkor az új nemzeti biztonsági stratégia tartalmaz egy olyan tételt (114. pont, akár záradéknak is nevezhetnénk), amely formálisan is előírja a *hatévenkénti felülvizsgálatot*. Vagyis olyan benyomása támadhat az elemzőnek, mintha az orosz elnök utólag igazolni szeretne volna a most minden jel szerint bevezetendő hatéves ciklusokat. A hatéves ciklikusság egyébként már realizálódott az elnöki pozíció vonatkozásában (alkotmány-módosítással, 2012-től kezdődően), tehát akár azt is mondhatnánk, hogy az elnök ezzel az előírással szinkronba hozta saját elnöki mandátumát és az általa kiadott, illetve a jövőben kiadandó egyik legfontosabb dokumentum érvényességi idejét. (És még az is lehet, hogy ezt a ciklusidőtartamot átvezetik a többi stratégiai dokumentumnál is. A katonai doktrína egyébként 2014-ben lett megújítva és kiadva.)

Magyarázatul szolgálhatna az időpontra, ha a nemzetközi biztonság- és geopolitikai helyzet Oroszország szempontjából radikálisan megváltozott volna az elmúlt néhány évben, de ilyen gyökeres módosulás megítélésem szerint nem következett be. Hacsak az Ukrajna körül kialakult helyzetet, Oroszország jelentős elszigetelődését, az ellene hozott gazdasági szankciókat és a mindebből fakadó megnövekedett fenyegetettségérzetet nem tekintjük ilyen lényegi változásnak. Mindenesetre a viszonylagos stabilitást tükrözi az újonnan kiadott dokumentum is, amely nagyon nagy mértékben emlékeztet 2009-es elődjére mind felépítésében,

¹ Oroszország és az Oroszországi Föderáció (OF) szinonim megnevezések. Ugyanakkor az egyes tételek fordítása során szigorúan és szövegűen ragaszkodtam az „orosz”, illetve „oroszországi” jelzők megkülönböztetéséhez.

mind szóhasználatában, mind tartalmában. A megjelenés időpontjának és a hatéves ciklus bevezetésének kérdésére tehát maga a dokumentum sem ad választ.

És akkor az elemző, aki már sok hasonlóan fogas kérdésre kereste a megfelelő válaszokat, megenged magának egy cinikus gondolatot: az lehetett esetleg a baja a nemzeti biztonsági stratégiával Putyin elnöknek, hogy még az elődje, Medvegyev adta ki? Azért volt itt az ideje megújítani a dokumentumot, hogy az ő neve díszeljen rajta? Hasonló esetre volt már példa 2000-ben, amikor Vlagyimir Vlagyimirovics először foglalta el az elnöki pozíciót. Még alig száradt meg a tinta a kinevezési okmányon, máris kiadta (kiadatta) az új, akkor *nemzeti biztonsági koncepciónak* nevezett dokumentumot, majd három hónappal később az új *katonai doktrínát*. (A korábbi biztonsági koncepció ekkor alig hároméves volt, Jelcin elnök 1997-ben adta ki, ráadásul az új akkor is nagyon hasonlított a régre.)

Meg kell jegyeznem: 2000-ben fordult elő első alkalommal, hogy a két meghatározó, stratégiai fontosságú biztonságpolitikai dokumentum (mármint a biztonsági koncepció és a katonai doktrína) „helyes” sorrendben láttak napvilágot. A szakértők ugyanis – legalábbis Nyugaton, de egyre inkább Oroszországban is – egyetértének abban, hogy a két dokumentum közül a biztonsági koncepció a meghatározó, és a katonai doktrína csupán egy *ágazati stratégia*, az előbbiből következő, gyakorlatiasabb jellegű okmány.²

ÁLTALÁNOS MEGÁLLAPÍTÁSOK

Áttérve a *nemzeti biztonsági stratégia* konkrét elemzésére meg kell állapítanom, hogy kísértetiesen hasonlít az előző biztonsági stratégiára. Éppen ezért egyfajta összehasonlító elemzést próbálok adni, rávilágítva az esetleges különbségekre.³

A dokumentum felépítése (mindkét esetben) a következő:

I. fejezet: Általános megállapítások

II. fejezet: A mai világ és Oroszország

III. fejezet: Oroszország nemzeti érdekei és nemzeti stratégiai prioritásai

IV. fejezet: A nemzeti biztonság fenntartása

- Az ország védelme
- Az állami és társadalmi biztonság
- Az oroszországi állampolgárok életminőségének javítása
- A gazdasági növekedés
- Tudomány, technológia és oktatás
- Egészségügy
- Kultúra
- Az élő rendszerek ökológiája és a természet racionális felhasználása
- A stratégiai stabilitás és az egyenjogú stratégiai partnerség

V. fejezet: A stratégia megvalósításának szervezeti, normatív jogi és információs alapjai

VI. fejezet: A nemzeti biztonság állapotának alapvető jellemzői

Mindkét dokumentum az I. fejezet 6. pontjában az olvasó szempontjából nagyon hasznos meghatározásokat ad meg a biztonsági stratégiában használt legfontosabb fogalmakhoz

² A szovjet időkben ez másképpen volt: a katonai doktrína volt az egyetlen stratégiai szintű biztonságpolitikai (katonapolitikai) okmány, amelynek első része foglalkozott a biztonság és a biztonságpolitika általános kérdéseivel, a második pedig a szűkebben értelmezett katonai összefüggésekkel.

³ Az áttekinthetőség kedvéért a továbbiakban a korábbi dokumentumot Stratégia–2009, az újat pedig Stratégia–2015 jelöléssel fogom feltüntetni.

(például *nemzeti biztonság, az Oroszországi Föderáció nemzeti érdekei, nemzeti stratégiai prioritások* stb.). Ehhez a ponthoz két megjegyzés kívánczik:

1. A Stratégia–2009 tartalmazza „a nemzeti biztonságot fenntartó erők, illetve eszközök” meghatározását is a következő módon: *az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erői, más csapatok, fegyveres testületek és szervek*. A Stratégia–2015 is használja mindezeket a fogalmakat, de konkrét definíciójuk hiányzik. (Egyébként a szöveg arra utal, hogy Oroszországban – a hivatalos Fegyveres Erőkön és azok haderőnemein kívül is – igen sokféle katonai formáció létezik a belügyi csapatoktól és a határőrségtől kezdve a Rendkívüli Helyzetek Minisztériumának fegyveres szervezetein át a Kreml és az elnök őrségéig. A belügyi csapatok például nehézfegyverzettel is el vannak látva.)

2. Mindkét dokumentum a következő, eléggé semmitmondó meghatározást adja a „nemzeti stratégiai prioritások” fogalmára: *a nemzeti biztonság garantálásának legfontosabb irányai*. Ennek szellemében többször is ismétlődésekbe botlunk a szöveg értelmezése során, a biztonság egyes részterületeinek felsorolása nem különbözik lényegesen a stratégiai prioritások áttekintésétől. (A dokumentum megfogalmazóinak bizonyára nehéz feladattal kellett megbirkóznuk, amikor megpróbáltak némileg eltérő szavakkal operálni ugyanazon fogalom esetében.) Lényegében fölöttébb erőltetettnek tűnik a *prioritások* fogalmának bevezetése és használata, ráadásul a nagyon hangsúlyos IV. fejezet egyes alfejezeteiben – helyette általában és teljesen logikusan – a *stratégiai célok* megfogalmazás szerepel.

A most hatályba léptetett stratégiából hiányzik a korábbi dokumentum első mondatában szereplő megállapítás: *Oroszország leküzdötte a 20. század végén bekövetkezett politikai és társadalmi-gazdasági rendszerválság következményeit*. Ez részben magyarázható az időtávlatlaltal, de esetleg azzal is, hogy az ország jelenleg új, hasonlóan átfogó válságot él át. A jelzett mondat helyett viszont az alábbi megfogalmazást találjuk: *szilárd alapot teremtettünk az Oroszországi Föderáció gazdasági, politikai, katonai és szellemi potenciáljának további növeléséhez, valamint szerepének erősödéséhez a kialakuló multipoláris világban*.⁴

A következő különbség a biztonsági stratégia és más dokumentumok (tényezők) összefüggésével van kapcsolatban. A Stratégia–2009 konkrétan megfogalmazza, hogy meghatározó kölcsönkapcsolat van *Az Oroszországi Föderáció társadalmi-gazdasági fejlődésének hosszú távú koncepciója 2020-ig* című, fentebb már említett dokumentummal. A Stratégia–2015 ehelyett így fogalmaz: *Jelen stratégia az eltéphetetlen kölcsönkapcsolaton és kölcsönös függőségen alapszik az ország nemzeti biztonsága és társadalmi-gazdasági fejlődése között*.⁵ Nincs utalás arra, hogy a fenti dokumentum érvényben van-e vagy sem, illetve hogy felváltotta-e valamilyen másik koncepció (habár feltételezhető, hogy a gazdasági fejlődés koncepciója is átdolgozás alatt van, hiszen a gazdasági fejlődés külső feltételei tényleg alapvetően megváltoztak a gazdasági szankciók és az olajár esése miatt).

A MAI VILÁG ÉS OROSZORSZÁG

A II. fejezet foglalkozik Oroszország helyével a mai világban. Ebben a fejezetben vannak a legmeghatározóbb megállapítások, amelyeket nem annyira magyarázni, mint inkább kivonatossan idézni kívánok, megadva magyar fordításukat. A legtöbb önmagáért beszél, de a fejezet végén némi kommentárt azért fűzök hozzá.

⁴ 7. pont.

⁵ 5. pont.

8. pont: Oroszország bizonyította képességét szuverenitásának, függetlenségének, területi épségének biztosítására, külföldön tartózkodó állampolgárai jogainak védelmére. Növekedett az ország szerepe a legfontosabb nemzetközi problémák és katonai konfliktusok megoldásában, a stratégiai stabilitás és a nemzetközi jog prioritásának biztosításában az államközi kapcsolatokon belül.

9. pont: Oroszország gazdasága megmutatta azt a képességét, hogy fenntartja és megszilárdítja saját potenciálját az instabil világ gazdaság körülményei között, amikor egy sor ország korlátozó gazdasági intézkedéseket vezetett be vele szemben.

10. pont: Pozitív tendenciák mutatkoznak az állampolgárok egészségének védelmével összefüggő feladatok végrehajtása terén. Megfigyelhető a lakosság lélekszámának emelkedése, az átlagos élettartam növekedése.

11. pont: Újjászületnek a hagyományos oroszországi szellemi-erkölcsi értékek. A fel-növekvő nemzedék körében kialakul a méltó viszonyulás Oroszország történelméhez. A társadalom konszolidálódik a közös értékek körül, mint például Oroszország szabadsága és függetlensége, a humanizmus, a nemzetiségek közötti béke és egyetértés, az ország soknemzetiségű népének kulturális egysége, a családi hagyományok tisztelete, a hazafiság.

12. pont: Oroszország megerősödése a nemzeti biztonságát fenyegető, komplex jellegű új veszélyek közepette megy végbe. Az Oroszországi Föderáció önálló kül- és belpolitikát folytat, ez ellenlépéseket vált ki az Egyesült Államok és szövetségesei részéről, akik meg kívánják őrizni domináló szerepüket a világ dolgaiban. Az Oroszország visszatartására irányuló politikájuk politikai, gazdasági, katonai és informatikai nyomásban nyilvánul meg.⁶

13. pont: Az új, multipoláris világmodell kialakulását a globális és regionális instabilitás növekedése kíséri. Élesebbé válnak az egyenlőtlen fejlődéssel, az országok fejlettségi színvonalának távolodásával, a forrásokért és a piacokért folytatott harccal, a szállítási útvonalak ellenőrzésével összefüggő ellentmondások. Különös jelentőségre tesz szert ebben a folyamatban a vezető szerep a világóceán és az Északi-sarkvidék forrásainak megszerzésében. Mind aktívabban kerül sor a speciális szolgálatok potenciáljának felhasználására.

14. pont: A nemzetközi kapcsolatokban nem csökken az erő szerepe. A támadófejlesztés felhalmozására és modernizálására, új fegyvertípusok létrehozására és rendszeresítésére irányuló törekvések gyengítik a globális biztonság rendszerét. Az euroatlanti, az eurázsiai és az ázsiai–csendes-óceáni térségben nem tartják be az egyenlő és oszthatatlan biztonság elveit. Az Oroszországgal szomszédos régiókban a fegyverkezési hajszra folyamatai figyelhetők meg.

15. pont: Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) katonai potenciáljának növelése és a szövetség felruházása globális funkciókkal – amelyek gyakorlása megsérti a nemzetközi jog normáit –, a tömb országai katonai tevékenységének fokozása, a szövetség további kibővítése és katonai infrastruktúrájának közelítése az oroszországi határokhoz fenyegetik nemzeti biztonságunkat. A globális és regionális stabilitás fenntartásának lehetőségei lényegesen szűkülnek azzal, hogy Európában, az ázsiai–csendes-óceáni térségben és a Közel-Keleten elhelyezik az amerikai rakétaelhárító rendszer elemeit, a gyakorlatban valószínűsíthető egy „globális csapás” koncepcióját, nagy pontosságú, nem nukleáris hadászati fegyvereket telepítenek, és abban az esetben is, ha fegyvereket juttatnak a világűrbe.

16. pont: A nemzetközi problémák továbbra is létező tömbszellemű megközelítése nem segíti elő a jelenkori kihívások és fenyegetések teljes spektrumának kivédését. Az afrikai és

⁶ A dokumentum a „visszatartás” fogalmát az orosz „szgyérzsivanyije” szóval fejezi ki, amelyet az oroszországi terminológia következetesen megkülönböztet az „elrettetés” („usztrasényije”) fogalmától.

közel-keleti országokból Európába irányuló tömeges migráció megmutatta az euroatlanti térség NATO-ra és az Európai Unióra épülő regionális biztonsági rendszerének tarthatatlanságát.

17. pont: Az eurázsiai régió integrációs folyamatainak fékezésére és feszültséggócok kialakítására irányuló nyugati pozíció negatív hatást gyakorol az oroszországi nemzeti érdekek érvényesülésére. Az Ukrajnában végbement alkotmányellenes fordulat támogatása az Egyesült Államok, illetve az Európai Unió részéről mély szakadás és fegyveres konfliktus kialakulásához vezetett az ukrán társadalomban. A szélsőségesen jobboldali, nacionalista ideológia megerősödése, az Oroszországot célzó ellenségkép tudatos kialakítása az ukrán népben, az államon belüli ellentmondások erőszakos megoldására irányuló törekvések és a mély társadalmi-gazdasági válság Ukrajnát tartósan az instabilitás forrásává teszik közvetlenül Oroszország határai mentén.

18. pont: A legitim politikai rezsimek megdöntésének és az államokon belüli konfliktusok kiprovokálásának gyakorlata mind szélesebben elterjed. A Közel- és Közép-Keleten, Afrikában, Dél-Ázsiában, a Koreai-félszigeten már létező feszültségforrások mellett új „forró pontok” jelennek meg, kibővülnek az ellenőrizetlen zónák. A fegyveres konfliktusok térségei bázisul szolgálnak a terrorizmus, a nemzetiségi gyűlölködés, a vallási megosztottság és más szélsőséges jelenségek elterjedéséhez. A magát Iszlám Államnak nevező terrorista szervezet megjelenése és befolyásának megerősödése a „kettős mérték” politikájának eredménye, amelyet némely államok gyakorolnak a terrorizmus elleni küzdelemben.

19. pont: Továbbra is fennáll annak a kockázata, hogy növekszik a nukleáris fegyverrel rendelkező államok száma, elterjednek vagy felhasználásra kerülnek vegyi fegyverek, fennáll a bizonytalanság a tekintetben, hogy rendelkeznek-e külföldi államok biológiai fegyverrel, vagy kifejlesztésükre, illetve gyártásukra szolgáló potenciállal. Az Oroszországgal szomszédos államok területén bővül az amerikai katonai-biológiai laboratóriumok hálózata.

21. pont: A nemzetközi helyzet jellegére mind érezhetőbb hatást gyakorol az erősödő szembenállás a globális informatikai térségben, amelyet némely ország törekvése vált ki, hogy felhasználják az informatikai és kommunikációs technológiákat saját geopolitikai céljaik elérése érdekében (például a társadalmi tudat manipulálása és a történelem meghamisítása útján).

22. pont: Növekednek a fenyegetések, amelyek az ellenőrizetlen, illegális migrációval, az ember- és kábítószer-kereskedelemmel és a határokon átvélő szervezett bűnözés más megnyilvánulásaival kapcsolatosak.

23. pont: Bonyolultabbá válik a világ demográfiai helyzete, a természeti környezet és az élelmiszer-biztonság problematikája. Érezhetőbbé válik az édesvízhiány és a klímaváltozás.

26. pont: A nemzeti biztonságot fenyegető veszélyek elhárítása érdekében az Oroszországi Föderáció arra összpontosítja erőfeszítéseit, hogy megszilárdítsa az oroszországi társadalom belső egységét, biztosítsa a társadalmi stabilitást, a nemzetiségek közötti egyetértést és a vallási toleranciát, megszüntesse a strukturális egyenlőtlenségeket a gazdaságban, fokozza az ország védelmi képességét.

27. pont: Nemzeti érdekeinek védelme céljából Oroszország nyitott, racionális és pragmatikus külpolitikát folytat, amely kizárja a költséges konfrontációt (beleértve az új fegyverkezési hajszát).

28. pont: Oroszország érdekelt a kölcsönösen előnyös és egyenjogú kereskedelmi-gazdasági együttműködés fejlesztésében a külföldi államokkal, felelős résztvevője a sokoldalú kereskedelmi rendszernek. Az a célja, hogy minél több egyenjogú partnerre tegyen szert a világ különböző térségeiben.

29. pont: A nemzetközi biztonság területén Oroszország továbbra is elkötelezett abban, hogy elsősorban a politikai és jogi eszközöket, a diplomácia és a béketeremtés mechanizmusait alkalmazza. A katonai erő alkalmazása a nemzeti érdekek védelmére csak abban az esetben elfogadható, ha az összes igénybe vett nem erőszakos eszköz hatástalan maradt.

*Megjegyzések a II. fejezethez:*⁷

Erősen vitatható, hogy itt van-e a helye a 10. és 11. pontnak, miközben kétséges a megállapítások igazságtartalma is. Oroszországban a demográfiai helyzet továbbra is kritikus, a gyermekszületési ráta (elsősorban éppen az orosz népesség körében) nagyon alacsony, az arányt a nem orosz, elsősorban muzulmán nemzetiségek „szaporodási mutatói” javítják, miközben folytatódik az oroszok elvándorlása a keleti térségekből az ország európai részébe.

A 13. pont utolsó, mintegy „odavetett” mondata felveti a kérdést, hogy a saját speciális szolgálatok növekvő felelősségéről, vagy a külföldi szolgálatok fokozódó intenzitású tevékenységéről van-e szó.

A 17. pontban esik szó az Ukrajnában végbement alkotmányellenes fordulatról, amelyet a Nyugat támogatott. Viszont nem ír a dokumentum a „fordulatot” kiváltó lépésről, amikor Janukovics ukrán elnök visszalépett egy megállapodás már előkészített aláírásától az Európai Unióval, eléggé nyilvánvalóan Moszkva biztatására. Tipikus példája az események egyoldalú interpretálásának (ami persze a nyugati dokumentumokban is előfordul).

A 19. pont utolsó mondata felveti a kérdést: Vajon van-e valamilyen konkrét információ a moszkvai vezetésnek a biológiai fegyverek teljes betiltására vonatkozó egyezmény (BTWC, 1972) tudatos megsértéséről, vagy demagóg módon vagdalkozik, esetleg ki nem provokált „válaszlépéseket” tervez?

Árulkodó a 27. pont megfogalmazása a „költséges konfrontáció” elkerüléséről, amely a hetvenes-nyolcvanas évek gyászos következményekkel járó szovjet túlfegyverkezését juttatja a figyelmes olvasó eszébe.

A nemzetközi kapcsolatokra vonatkozó konkrét megállapítások a Stratégia–2009-ben, a II. fejezetben kaptak helyet, ugyanezek a Stratégia–2015 esetében – mint majd látni fogjuk – a IV. fejezet *A stratégiai stabilitás és az egyenjogú stratégiai partnerség* című alfejezetébe kerültek (miközben szinte változatlanok maradtak).

OROSZORSZÁG NEMZETI ÉRDEKEI ÉS NEMZETI STRATÉGIAI PRIORITÁSAI

A rövid III. fejezet a nemzeti érdekekkel és a stratégiai prioritásokkal foglalkozik.

30. pont: A nemzeti érdekek hosszú távú perspektívában a következők:

- Az ország védelmének megerősítése, az Oroszországi Föderáció alkotmányos rendjének, szuverenitásának, függetlenségének és területi sérthetetlenségének biztosítása;
- A nemzeti egyetértés, a politikai és társadalmi stabilitás erősítése, a demokratikus intézmények fejlesztése, az állam és a civil társadalom együttműködési mechanizmusainak korszerűsítése;
- A lakosság életminőségének javítása, egészségi állapotának erősítése, az ország stabil demográfiai fejlődésének biztosítása;

⁷ Bizonyos pontokat (például a 20. vagy a 23–25.) nem fordítottam le, mert az elemzéshez, az értelmezést segítő megjegyzésekhez vagy egyszerűen a stratégia lényegének megértéséhez nem volt rá feltétlen szükség.

- A kultúra és a hagyományos oroszországi szellemi-erkölcsi értékek megtartása és fejlesztése;
- A gazdaság versenyképességének fokozása;
- Az Oroszországi Föderáció mint az egyik vezető világhatalom státusának megszilárdítása a multipoláris világban.

31. pont: A nemzeti érdekek biztosítása a következő nemzeti stratégiai prioritások reallizálása útján történik:

- Az ország védelme.
- Az állami és társadalmi biztonság.
- Oroszország állampolgárai életminőségének emelése.
- Gazdasági növekedés.
- Tudomány, technológia és oktatás.
- Egészségvédelem.
- Kultúra.
- Az élő rendszerek ökológiája és a természet racionális felhasználása.
- A stratégiai stabilitás és az egyenjogú stratégiai partnerség.

Megjegyzés: Mint látjuk, egyes pontok teljesen megegyeznek (például az életminőség javítása), más pontok összemosódnak vagy hiányoznak (például a nemzeti érdekek között nincs említve a környezetvédelem, így érthetetlen, miért szerepel a prioritások között, vagy éppen az életminőség javításától a prioritások között miért különül el az egészségvédelem stb.). Nem igazán érthető, hogy a hat pontban összefoglalt nemzeti érdekeket miért kilenc stratégiai prioritásban fogalmazták meg, vagy miért cserélődik meg a két felsorolásban a kultúra és a gazdaság sorrendje. Ugyanakkor egyik felsorolásban sincs nevesítve például a külpolitikai tevékenység.

A NEMZETI BIZTONSÁG FENNTARTÁSA

A IV. fejezet a stratégia legértelmesebb része, az egyetlen, amely alfejezetekre oszlik. Ezek közül csak az első kettőt és az utolsót fordítom le kivenatosan (Az ország védelme; Az állami és társadalmi biztonság; A stratégiai stabilitás és az egyenjogú stratégiai partnerség), a többi alfejezethez csak rövid magyarázatot fűzök.

Az ország védelme

33. pont: Az ország védelmének stratégiai céljai: a feltételek megteremtése az ország békés és dinamikus társadalmi-gazdasági fejlődéséhez, valamint katonai biztonságának biztosítása.

34. pont: Az országvédelem stratégiai céljainak elérése a katonapolitika megvalósításának keretében történik, a stratégiai visszatartás és a háborús konfliktusok megelőzése, az állam katonai szervezetének, valamint a Fegyveres Erők alkalmazási formáinak és módozatainak korszerűsítése, az Oroszországi Föderáció mozgósítási készenlétének, valamint a polgári védelem erői és eszközei készségének fokozása révén.⁸

35. pont: A katonapolitika alapvető tételeit és az országvédelem hadigazdasági biztosításának feladatait az Oroszországi Föderáció katonai doktrínája határozza meg.

36. pont: A stratégiai visszatartás és a háborús konfliktusok megelőzésének biztosítása céljából kölcsönösen összefüggő politikai, katonai, katona-technikai, diplomáciai, gazdasági,

⁸ A Fegyveres Erők az eredeti orosz szövegben mindenütt a bonyolult „az Oroszországi Föderáció Fegyveres Erői, más csapatok, fegyveres testületek és szervek” kifejezésként szerepelnek.

informatikai és más intézkedéseket dolgoznak ki és valósítanak meg, amelyek a katonai erő Oroszországgal szembeni alkalmazásának megelőzésére, szuverenitásának és területi épségének védelmére irányulnak. A stratégiai visszatartás és a háborús konfliktusok megelőzése a nukleáris visszatartás potenciáljának megfelelő szinten tartása, a Fegyveres Erők megfelelő harcászati szintjének biztosítása révén valósul meg.

37. pont: Az állam katonai szervezetének korszerűsítése a meglévő és perspektivikus katonai veszélyek és fenyegetések időben történő felderítésének, a katonai szervezet komponensei kiegyensúlyozott fejlesztésének, a védelmi potenciál erősítésének, a Fegyveres Erők korszerű fegyverzetével és haditechnikával történő ellátásának, a védelmi ipari komplexum innovatív fejlesztésének bázisán történik.

38. pont: A Fegyveres Erők alkalmazási formáinak és módozatainak korszerűsítése feltételezi a jelenkori háborúk és fegyveres konfliktusok jellegében bekövetkező változási tendenciák időben történő figyelembevételét, a csapatok és erők háborús lehetőségeinek maximális kifejtéséhez szükséges feltételek megteremtését, a fegyveres küzdelem perspektivikus formáival és új eszközeivel szemben támasztandó követelmények kidolgozását.

40. pont: A polgári védelem erőinek és eszközeinek a készsége időben biztosítható a lakosság, az anyagi és kulturális értékek védelemre való előkészítéséhez, illetve védelméhez szükséges intézkedések meghozatala révén, hogy kivédhetőek legyenek a veszélyek, amelyek háborús konfliktusokban, vagy ezen konfliktusok következtében, továbbá természeti vagy ipari jellegű rendkívüli helyzetekben fenyegetnek.

41. Az ország védelme a racionális elegendség és a hatékonyság elveinek alapján biztosítható, ezen belül a nem katonai reagálás módszereinek és eszközeinek, a diplomácia és a béketeremtés mechanizmusainak alkalmazásával, a nemzetközi katonai és katonatechnikai együttműködés kiszélesítésével, a fegyverzet-ellenőrzéssel és más nemzetközi jogi eszközök felhasználásával.

Az állami és társadalmi biztonság

42. pont: Az állami és társadalmi biztonsággal kapcsolatos stratégiai célok a következők: az Oroszországi Föderáció alkotmányos rendjének, szuverenitásának, állami és területi épségének védelme, az alapvető emberi és állampolgári jogok és szabadságjogok biztosítása, az állampolgári béke, a politikai és társadalmi stabilitás megőrzése.

43. pont: Az állami és társadalmi biztonságot fenyegető alapvető veszélyek:

- Külföldi államok speciális szolgálatainak és szervezeteinek felderítő- és egyéb tevékenysége.
- Terrorista és szélsőséges szervezetek tevékenysége, amely az Oroszországi Föderáció alkotmányos rendjének erőszakos megváltoztatására, az államhatalmi szervek munkájának destabilizálására, katonai, ipari és más, a lakosság szempontjából létfontosságú objektumok, a szállítási infrastruktúra megsemmisítésére vagy működésének megzavarására, a lakosság elrettentésére irányul, többek között tömegpusztító fegyverek, radioaktív, mérgező és toxikus, vegyileg és biológiailag veszélyes anyagok megszerzésével, a kritikus információs infrastruktúra megbízható működésének megzavarásával.
- Nacionalista és szélsőséges vallási ideológiával rendelkező radikális társadalmi szerveződések és csoportok, valamint külföldi és nemzetközi nem állami szervezetek, pénzügyi és gazdasági struktúrák, magánszemélyek tevékenysége, amely az Oroszországi Föderáció egységének és területi épségének megbontására, belpolitikai és társadalmi helyzetének destabilizálására, „színes forradalmak” inspirálására, a hagyományos oroszországi szellemi-erkölcsi értékek felszámolására irányul.

- Bűnözői – azon belül transznacionális – szervezetek és csoportok tevékenysége, amely kábítószeres és tudatmódosító anyagok, fegyverek és lőszeres, robbanószeres törvénytelen kereskedelmével, illegális migráció és emberkereskedelem szervezésével kapcsolatos.
- Az információs és kommunikációs technológia felhasználása fasiszta, szélsőséges, terrorista és szeparatista ideológiák terjesztésére, az állampolgári béke, a politikai és társadalmi stabilitás megingatására.
- A személyiség, a tulajdon, az államhatalom, a társadalmi és gazdasági biztonság ellen irányuló bűncselekmények.
- A korrupció.
- A természeti katasztrófák, beleértve a globális klímaváltozással, illetve az infrastruktúra technikai állapotának romlásával kapcsolatos jelenségeket, tűzvészeket.

44. pont: Az állami és társadalmi biztonság fenntartásának fő irányai a következők: az állam szerepének erősítése a személyes biztonság és a tulajdonhoz fűződő jogok garantáljaként, a bűnözés, korrupció, terrorizmus és extrémizmus megelőzésére szolgáló jogi szabályozás korszerűsítése, az állami biztonság és a társadalmi rend fenntartására szolgáló szervek és a civil társadalom közötti együttműködés fejlesztése, az állampolgárok bizalmának erősítése a jogot védelmező és bírósági szervezetek iránt, az oroszországi állampolgárok jogainak és törvényes érdekeinek hatékonyabb képviselése külföldön.

46. pont: Különös figyelem irányul az Oroszországi Föderáció stabil fejlődését, a stratégiai nemzeti prioritások érvényesítését akadályozó korrupciót kiváltó okok és feltételek felszámolására. Ezzel a céllal hajtják végre a *Korrupcióellenes nemzeti stratégiát*, valamint a korrupció ellen kidolgozott nemzeti terveket.

47. pont: Az állami és társadalmi biztonság fenntartásának céljából:

- Korszerűsödik a végrehajtó hatalom szövetségi szerveinek struktúrája és tevékenysége, fejlődik a külföldi államok speciális szolgálatait és szervezeteit felderítő- és más destruktív tevékenységének felfedezésére, megelőzésére, illetve megakadályozására szolgáló rendszer.
- Hatékonyabbá válik az Oroszországi Föderáció alkotmányos rendjére, az emberi és állampolgári jogokra és szabadságjogokra, az állami és személyi tulajdonra, a társadalmi rendre és biztonságra veszélyt jelentő terrorista akciókat, a vallási radikalizmus, a nacionalizmus, a szeparatizmus és a szélsőséges más formáit, a szervezett bűnözést üldöző szervek munkája.
- Létrejönnek a társadalmi és nemzetiségi konfliktusok megelőzésére és semlegesítésére szolgáló, az oroszországi polgároknak a bűnözői és terrorista csoportok külföldi tevékenységében való részvételét akadályozó mechanizmusok.
- Javulnak a biztonságos működés feltételei, emelkedik a terroristák elleni védetség szintje a védelmi, nukleáris, vegyi, energetikai komplexumok, a lakosság szempontjából létfontosságú objektumok, a szállítási infrastruktúra esetében.
- Korszerűsödik az informatikai szférában jelentkező veszélyek észlelésére és elemzésére szolgáló rendszer.
- Intézkedések születnek az állampolgárok és a társadalom védelme érdekében a szélsőséges és terrorista szervezetek, a külföldi speciális szolgálatok és propagandafórumok részéről jelentkező destruktív információs támadásokkal szemben.

Megjegyzések a két alfejezethez:⁹

A dokumentum valamelyest konkretizálja a visszatartás fogalmát, amikor a „nukleáris visszatartás” megfogalmazással él, viszont még csak nem is törekszik a „racionális elegendőség” (41. pont) kifejezés tartalmának konkretizálására.

Az alfejezetek sok tétele alapigazságokat, axiómákat rögzít (például a 37. vagy a 38. pont). Csak onnan tudjuk, hogy az orosz biztonsági stratégiáról van szó, hogy mindenütt ismétlődően szerepel az ország neve.

Más megállapítások viszont a ködös megfogalmazás homályába burkolóznak: fokozódik, fejlődik, létrejön, korszerűsödik, intézkedések születnek. Úgy vélem, hogy egy biztonsági stratégiának ennél valamivel konkrétabbnak kellene lennie (bár természetesen az egyes tételek részletes kibontására és taglalására az ágazati stratégiák szolgálnak).

A Stratégia–2009 *Korrupcióellenes nemzeti tervről*, a Stratégia–2015 *Korrupcióellenes nemzeti stratégiáról*, valamint a korrupció ellen kidolgozott *nemzeti tervekről* beszél. A magyarázat: 2010 áprilisában kiadták a *Korrupcióellenes nemzeti stratégiát*, annak alapján pedig évente jelennek meg konkrét tervek.

Számomra zavarólag hat, hogy szinte minden alkalommal keverednek a terrorista, szeparatista stb. csoportok, illetve a külföldi államok speciális szolgálatait által megtestesített veszélyek, fenyegetések.

A következő alfejezet az állampolgárok életminőségének javításáról szól, ezen belül mindössze két elemre kívánok kitérni.

Az 53. pontban tesz említést a stratégia – ismét csak ködös fogalmazásban – arról, hogy „megteremtik a feltételeket a születések ösztönzésére, a halandósági ráta csökkentésére, az egészséges életmód folytatására”. Ugyanez a pont hangsúlyozza – első alkalommal az orosz biztonsági stratégiák történetében – a feltételek megteremtését az információkhoz való egyenlő hozzáféréshez.

Az 54. pont teljes egészében az élelmiszer-biztonsággal foglalkozik.

A gazdasági növekedéssel foglalkozó alfejezet számomra ismét szolgált néhány érdekességgel: a Stratégia–2009 53. pontja úgy fogalmaz, hogy a GDP mennyiségét tekintve „Oroszországnak be kell kerülnie az első öt ország közé”, ezzel szemben a Stratégia–2015-ben (55. pont) az áll, hogy „Oroszországnak be kell kerülnie a vezető országok közé”. Megítélésem szerint ez visszalépés, amit valószínűleg a jelenleg is tapasztalható – a stratégiában nem említett – gazdasági visszaesés váltott ki, másrészt természetesen realitásérzékről tanúskodik. Viszont az új dokumentum (58. pont) utal a tőke és a képzett szakemberek kiáramlására, más helyen pedig (60. pont) az energiabiztonságra, ezen belül a hatékonyság és a takarékoság fontosságára, sőt az energiahordozók esetleges hiányára is. A 62. pontban – amely az állami politikában szereplő célokat fogalmazza meg – az elektronikai és könnyűiparral, valamint a hajó- és gépgyártással kapcsolatban a dokumentum meglepő módon a „helyreállítás” kifejezést használja, míg más iparágakkal összefüggésben a „fejlesztés” szerepel. Ugyanezen pont egyik bekezdése teljes egészében idekíváncozik: „Biztosítani kell az őslakosság és a munkamigránsok (ezen belül a külföldiek) érdekei közötti egyensúlyt az etnikai, nyelvi,

⁹ Most sem fordítottam a szöveget a teljesség igényével, kihagytam például a 39., 45. stb. pontokat, illetve egyes pontoknál csak a lényeges részeket vettem figyelembe.

kulturális és vallási különbségek figyelembevételével, a munkamigránsok megalapozott területi elosztását a régiók munkaerőigényeinek alapján.”¹⁰

A tudománnyal, technológiával és oktatással, az egészségvédelemmel, a kultúrával és az ökológiával foglalkozó alfejezetek jelen elemzés szempontjából másodlagos fontosságúak. Ezen alfejezeteknek a biztonságot fenyegető különféle veszélyek elleni védekezés konkrét formáit, módzatait, eljárásait kellene meghatározniuk, ehelyett egy minden részletre kiterjedő, végtelen „kívánságlistát” fogalmaznak meg kijelentő formában (létrejönnek, kialakulnak, megoldódnak stb.), amelyek a korábbi pártkongresszusok határozatainak legrosszabb formai hagyományait örökítik át.

A stratégiai stabilitás és az egyenjogú stratégiai partnerség

87. pont: A nemzeti érdekek biztosítását elősegíti az Oroszországi Föderáció aktív külpolitikája, amely a nemzetközi kapcsolatok szilárd, a nemzetközi jogra támaszkodó, az egyenlőség, a kölcsönös tisztelet, a belügyekbe való be nem avatkozás, a kölcsönösen előnyös együttműködés, a globális és regionális válsághelyzetek politikai rendezésének elvein alapuló rendszerének létrehozására irányul. A nemzetközi viszonyok ilyen rendszere központi elemének Oroszország az Egyesült Nemzetek Szervezetét és annak Biztonsági Tanácsát tekinti.

88. pont: Az Oroszországi Föderáció fokozza partneri együttműködését az olyan intézmények keretei között, mint a BRICS (Brazília, Oroszország, India, Kína, Dél-Afrika), a Sanghaji Együttműködési Szervezet, az Ázsiai–Csendes-óceáni Gazdasági Együttműködés (APEC) fóruma, a G–20 és más nemzetközi szervezetek.

89. pont: A két- és sokoldalú együttműködés fejlesztése a Független Államok Közösségének tagállamaival, valamint Abháziával és Dél-Oszétiával a külpolitika egyik kulcsiránya az Oroszországi Föderáció számára. Oroszország fejleszti a regionális és szubregionális integráció és koordináció potenciálját a FÁK-tagállamok térségében mind magának a közösségnek, mind a Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezetének, mind az Eurázsiai Gazdasági Közösségnek, mind pedig a szövetségi államnak a keretein belül, ami stabilizáló hatást gyakorol az általános helyzetre a FÁK-tagállamokkal, Abháziával és Dél-Oszétiával határos térségekben.¹¹

90. pont: Az Oroszországi Föderáció fellép a Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezetének minőségi fejlesztéséért, univerzális nemzetközi szervezetté változtatásáért, amely képes szembeszállni a katonai-politikai és katonai-stratégiai jellegű regionális fenyegetésekkel (beleértve a nemzetközi terrorizmust és extrémizmust, a kábítószer-csempészetet és az illegális migrációt), valamint az informatikai kihívásokkal.¹²

91. pont: Az Eurázsiai Gazdasági Közösség megalakulása megnyitotta az integráció új szakaszát az eurázsiai kontinensen. Az Oroszországi Föderáció elősegíti a közösség megszilárdulását annak érdekében, hogy a tagállamok integrációja folytatódjon, stabilan fejlődjenek és modernizálódjanak, növekedjen gazdaságuk versenyképessége, javuljon

¹⁰ Az őslakosságot az orosz szöveg a „korennoje naszelenyje”, a munkamigránsokat „trudovije migranti” kifejezéssel jelöli. Utóbbiak a magyar köznyelvben megélhetési migránsokként szerepelnek. Érdekesebb azonban az, hogy ebbe a kategóriába nem csak külföldiek tartoznak, és még érdekesebb a „megalapozott területi elosztás”, amelyről Szibéria gyéren lakott területei jutnak az olvasó eszébe.

¹¹ Szövetségi államon a dokumentum Belarusz és Oroszország unióját érti.

¹² A Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezetének (alakult 2002-ben) tagjai: Belarusz, Kazahsztán, Kirgizisztán, Oroszország, Örményország, Tádzsikisztán és (2006-tól) Üzbegisztán.

lakosságuk életszínvonala, biztosítható legyen az áruk, a szolgáltatások, a tőke és a munkaerő szabad áramlása.¹³

92. pont: Az Oroszországi Föderáció nagy jelentőséget tulajdonít a Sanghaji Együttműködési Szervezet politikai és gazdasági potenciálja növelésének, a közép-ázsiai térségben a kölcsönös bizalom és partnerség erősödését szolgáló gyakorlati intézkedések ösztönzésének, az együttműködés fejlesztésének a szervezet tagállamaival, megfigyelőivel és partnerországaiival. Különös figyelmet érdemelnek azok az országok, amelyek kifejezésre juttatták szándékukat a szervezethez való csatlakozásra teljes jogú tagokként.¹⁴

93. pont: Az Oroszországi Föderáció a minden oldalú partnerség és a stratégiai együttműködés alapján fejleszti kapcsolatait a Kínai Népköztársasággal, úgy tekintve minderre, mint a globális és regionális stabilitás fenntartásának kulcstényezőire.

94. pont: Az Oroszországi Föderáció fontos szerepet tulajdonít a kivételes stratégiai partnerségnek az Indiai Köztársasággal.

95. pont: Az Oroszországi Föderáció fellép az ázsiai–csendes-óceáni régióban a regionális stabilitás és biztonság megbízható mechanizmusainak nem tömbalapon történő létrehozásáért, a politikai és gazdasági együttműködés hatékonyságának fokozásáért, az együttműködés szélesítéséért a tudomány, az oktatás és a kultúra terén.

96. pont: Az Oroszországi Föderáció fejleszti a politikai, kereskedelmi-gazdasági, katonatechnikai és biztonsági együttműködést, valamint a humanitárius és oktatási kapcsolatokat Latin-Amerika és Afrika országaival, valamint ezen államok regionális szervezeteivel.

97. pont: Az Oroszországi Föderáció fellép a kölcsönösen előnyös együttműködés erősítéséért az európai országokkal és az Európai Unióval, az integrációs folyamatok összehangolásáért Európában és a volt szovjet térségben, a kollektív biztonság nyitott rendszerének megteremtéséért az euroatlanti régióban, egyértelmű szerződéses-jogi alapon.

98. pont: Az Oroszországi Föderáció érdekelt a teljes értékű partnerség kiteljesítésében az Egyesült Államokkal az egybeeső érdekek alapján (többek között a gazdasági szférában), az orosz–amerikai kapcsolatoknak a nemzetközi helyzet egészére gyakorolt meghatározó befolyásának figyelembevételével. Egy ilyen partnerség legfontosabb irányai: a nemzetközi szerződésekben előirányzott fegyverzet-ellenőrzési mechanizmusok korszerűsítése, a bizalom erősítő intézkedések megszilárdítása, a tömegpusztító fegyverek elterjedésének megakadályozásával, a terrorizmus ellen folytatott harc terén az együttműködés bővítésével, a regionális válságok kezelésével összefüggő kérdések megoldása.

99. pont: Különleges jelentőséggel bír az egyenjogú és kölcsönösen előnyös nemzetközi együttműködés az Északi-sark térségében.

100. pont: Kedvező feltételek az Oroszországi Föderáció hosszú távú stabil fejlődéséhez a stratégiai stabilitás biztosítása révén teremthetők meg (beleértve a fokozatos haladást egy atomfegyvermentes világ irányába), az általános, megbízható és egyenlő biztonság megszilár-

¹³ Az Eurázsiai Gazdasági Közösség (EGK, de egyes dokumentumok Unióként említik) Belarusz, Kazahsztán és Oroszország részvételével 2014 májusában alakult meg a korábban általuk alkotott vámunió helyett. Örményország 2014 októberében csatlakozott.

¹⁴ A Sanghaji Együttműködési Szervezet 2001-ben alakult meg hivatalosan Kazahsztán, Kirgizisztán, Kína, Oroszország, Tádzsikisztán és Üzbegisztán részvételével. Megfigyelői státusban van India, Irán, Mongólia és Pakisztán, „dialógus partner” státusban Belarusz és Srí Lanka (2014-es állapot). 2006-ban tagfelvételi moratóriumot hirdettek (a vitatott nemzetközi helyzetű Irán és Pakisztán „távoltartása” céljából), de a biztonsági stratégia most egyértelműen a moratórium megszüntetésére utal.

dításának körülményei között, minden tényező figyelembevételével, amelyek hatással vannak a globális stratégiai stabilitásra, az egységes és igazságos nemzetközi-jogi elvek alapján.

101. pont: A nemzetközi közösséghez való viszonyában az Oroszországi Föderáció a stabilitás és az előrejelezhetőség fenntartásának elvére támaszkodik a stratégiai támadó fegyverzetek vonatkozásában. Az ilyen viszony gyakorlati kialakítását elősegíti az elért nemzetközi megállapodások betartása és szükség esetén újak kimunkálása a jelzett fegyvertípusok korlátozásának, illetve csökkentésének kérdésében.

102. pont: Az Oroszországi Föderáció elősegíti más – mindenekelőtt a nukleáris fegyverrel rendelkező, az általános biztonságért tett közös lépésekben érdekelt – államok bevonását a stratégiai stabilitás biztosításának folyamatába.

103. pont: Az Oroszországi Föderáció a nemzetközi szinten változatlanul kész részt venni – közösen más államokkal – a tömegpusztító fegyverek és célba juttató eszközeik elterjedésének megakadályozását szolgáló nemzetközi mechanizmusok megerősítésében, a katonai erő alkalmazásának (ami sérti az ENSZ Alapokmányát) betiltásában.

104. pont: A stratégiai stabilitás fenntartása céljából az Oroszországi Föderáció

- elősegíti a nemzetközi jogi rendszer megszilárdítását, akadályozza annak fragmentációját, gyengítését vagy szelektív alkalmazását, minthogy mindez instabilitáshoz és konfliktusokhoz vezet;
- betartja a fegyverzetkorlátozás, illetve -csökkentés terén megkötött nemzetközi megállapodásokat, részt vállal új megállapodások kidolgozásában és megkötésében;
- készen áll a nukleáris potenciálok további csökkentésének megvitatására kétoldali megállapodások vagy sokoldalú formációk alapján;
- elősegíti a regionális stabilitás megszilárdítását a hagyományos fegyveres erők korlátozásának és csökkentésének, bizalomerősítő intézkedések kidolgozásának és alkalmazásának útján;
- a békemissziókat hatékony eszköznek tekinti a fegyveres konfliktusok kezelésében, részt vállal ilyen missziókban, fellép ezen eszköztár erősítéséért, szigorú összhangban az ENSZ Alapokmányának elveivel;
- elősegíti a nemzetközi információs biztonság rendszerének kialakítását.

105. pont: A stratégiai stabilitás és az egyenjogú sokoldalú együttműködés érdekében az Oroszországi Föderáció minden szükséges erőfeszítést megtesz, hogy a legkevésbé költséges szinten tartsa visszatartó potenciálját a stratégiai támadófegyverzetek terén.

106. pont: A NATO-val kialakítandó viszony meghatározó tényezője az Oroszországi Föderáció számára továbbra is a szövetség katonai aktivitása fokozásának és infrastruktúrája orosz határokhoz való közelítésének, a rakétaelhárító rendszer kiépítésének, a tömb globális funkciókkal való felruházásának elfogadhatatlansága.

107. pont: Az Oroszországi Föderáció készen áll a kapcsolatok fejlesztésére a NATO-val az egyenjogúság alapján, az euroatlanti régió általános biztonságának erősítése érdekében. A kapcsolatok mélységét és tartalmát a szövetség készsége fogja meghatározni arra, hogy figyelembe vegye Oroszország törvényes érdekeit a katonai-politikai tervezés során, tiszteltben tartsa a nemzetközi jog normáit.

Megjegyzések:

A 89. pontban a biztonsági stratégia egyenlőségjelet tesz a FÁK tagállamai (amelyeket a nemzetközi közösség egyértelműen elismer) és a két szakadár köztársaság, Abházia és Dél-Oszétia közé (amelyeket szinte egyetlen állam sem ismer el Oroszországon kívül). Különösen bizarr a velük határos régiók említése, mivel ez kizárólag Grúziát (Georgiát) jelenti, amely egyébként is határos a FÁK-tag Oroszországgal.

A 88. és a 89. pontok sorrendje egyébként is meglepő, mert második helyre „rangsorolja” a FÁK (és így a korábban egyértelműen privilegizált elbírásában részesülő *közel-külföld*) térségét.

A nemzetközi együttműködés irányainak pusztá felsorolása, illetve a lehetséges partnerek említésének sorrendje önmagáért beszél: a szervezetről jelentéktelen és heterogén BRICS-országoktól a Sanghaji Együttműködési Szervezeten át Latin-Amerikáig terjed. És csak az egész földkerekség számbavétele után következik az Európai Unió és az Egyesült Államok. Ez a sorrendiség önmagában is a valóságtól elrugaskodott (különösen az EU vonatkozásában), egyébként pedig méltatlan egy ilyen jelentőségű dokumentumhoz.

A NATO említése – lényegében kizárólag negatív kontextusban – további hat pont után következik, amelyek felölelik az Északi-sarkvidék jelentőségét, a fegyverzet-ellenőrzési megállapodásokat, az ENSZ méltatását és Oroszország tevékenységének részleteit a vonatkozó területeken. Nem esik szó a NATO-val kialakítandó stratégiai partnerségről, pedig az Iszlám Állam elleni közös fellépés igénye éppen ebbe az irányba kényszerítené a feleket.

Beszédes a 105. pont is, amely a legkevésbé költséges visszatartó potenciált említi. Fontosnak tartom aláhúzni: nem a *racionálisan elegendő*, hanem a *legkevésbé költséges*.

Végül beszédes az is, ami kimaradt a lehetséges partnerek felsorolásából: nem történik említés az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezetről (EBESZ), amelyben egyébként Oroszország is rendelkezik érdekérvényesítő képességgel (nem úgy, mint az EU-ban vagy a NATO-ban), és amely jó néhány válság kezelésében részt vállal. Igaz, az EBESZ jelentősége erősen megkopott a hidegháború befejeződésével, és az is igaz, hogy a NATO legutóbbi stratégiai koncepciója is „elfelejtette” megemlíteni, de én úgy vélem, ebben a dokumentumban helye lenne. Annál is inkább, mert Oroszország még a kilencvenes években is az EBESZ-t tartotta az európai biztonsági struktúra egyetlen elfogadható modelljének, valamint mert még a 2014-ben kiadott katonai doktrína is a többi nemzetközi szervezettel (KBSZSZ, SESZ stb.) egy sorban említi.

A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTÁSÁNAK SZERVEZETI, NORMATÍV JOGI ÉS INFORMÁCIÓS ALAPJAI

Az V. fejezet nem tartalmaz igazán említésre méltó elemet, a 114. pont kivételével, amelyről az elemzés elején említést tettem.

A VI. fejezetet viszont teljes terjedelmében lefordítottam, sőt összevettem a Stratégia–2009 megfelelő fejezetével.

Hat évvel ezelőtt a dokumentum megfogalmazói az alábbi mutatókat ítélték méltónak arra, hogy jellemezzék, értékelhetővé tegyék a nemzeti biztonság állapotát:

- a munkanélküliség szintje (a gazdaságilag aktív lakosság százalékában);
- a decilis együttható (a lakosság legjobban biztosított 10%-a jövedelmének aránya a legkevésbé biztosított 10% jövedelméhez);
- a kiskereskedelmi árak növekedési szintje;
- a külső és a belső államadósság szintje a bruttó hazai termék (GDP) százalékában;
- az egészségügy, a kultúra, az oktatás és a tudomány forrásbiztosítottsági szintje a GDP százalékában;
- a fegyverzetek, a hadi- és speciális technika éves felújítási szintje;
- a biztosítottság szintje katonai és mérnök-műszaki káderekkel.

A nemzeti biztonság állapota alapvető jellemzőinek felsorolása korrigálható a rendszeres ellenőrzés eredményei alapján – fogalmaz mindkét dokumentum.

2015 végén az alapvető mutatók felsorolása a következőképpen alakult (nyilván az ellenőrzés eredményei alapján végrehajtott korrekció eredményeképpen):

- az állampolgárok elégedettsége a védetség szintjével (többek között a bűncselekményekkel szemben), az alkotmányos jogok és szabadságjogok, a személyi és vagyoni érdekek vonatkozásában;
- a korszerű fegyverek és haditechnika aránya a Fegyveres Erőknél;
- a várható élettartam;
- az egy főre eső GDP;
- a decilis együtttható (a lakosság legjobban biztosított 10%-a jövedelmének aránya a legkevésbé biztosított 10% jövedelméhez);
- az infláció mértéke;
- a munkanélküliség szintje;
- a GDP-nek a tudomány, a technológia és az oktatás fejlesztésére fordított hányada;
- a GDP-nek a kultúrára fordított hányada;
- az Oroszországi Föderáció területének az a hányada, amely nem felel meg az ökológiai normáknak.

Megjegyzés:

Az alapvetőnek minősített mutatókkal az a legnagyobb baj, hogy nem igazán alapvetőek. (Bár el kell ismernem, a 2015-ös paraméterek kicsit jobban közelítik azt a kimutatást, amelyet én indokoltan tartanék.) Hiányzik például maga a bruttó hazai termék (GDP), illetve annak dinamikája (változása mondjuk öt év távlatában), vagy a védelmi kiadások aránya a GDP-n belül. Teljességgel komolytalan az ökológiai normák felemlegetése, mert azok meghatározása – és így természetesen a veszélyeztetett területek arányának számítása – eléggé önkényes. (Mint ahogy maguknak a lényegi mutatóknak a válogatása is.)

Más országok biztonsági stratégiáiban nem találkoztam hasonló felsorolással, ez az adott oroszországi dokumentum sajátossága.

Általános észrevételek:

A dokumentum jelentőségéhez nem fér kétség. Ez akkor is igaz, ha sok vitatható (esetleg nehezen értelmezhető) megállapítás szerepel a szövegben, illetve zavaróak az alacsonyabb színvonalú elemek.

Újnak számít a 2015-ös dokumentumban – amely, ismétlem, rendkívül hasonlít a 2009-eshez – az Oroszországgal szemben bevezetett korlátozó intézkedések említése, az ukrán helyzet ismertetése orosz szemszögből, illetve az Iszlám Állam létének megemlítése. (A Krímről – természetesen – szó sem esik.) Újszerű a „visszatartás” gazdaságossági megközelítése, valamint a „színes forradalmak” felemlegetése.

Számomra, magyar biztonságpolitikai elemző számára zavaró a dokumentum címén belüli „nemzeti” jelző. Szerintem abszolút elegendő lenne a „biztonsági stratégia”. Oroszországra – talán még jobban, mint Kelet-Közép-Európa országaira – jellemző, hogy az államhatárok és a nemzeti-etnikai településhatárok nem esnek egybe. Ennélfogva különbséget kell tenni a „nemzet” és az „állam” fogalma, a „nemzeti” és „állami” kategória között; e kettő csak az úgynevezett nemzetállamok esetében hozható közös nevezőre, márpedig Oroszország nem tekinthető nemzetállamnak. (Egyébként a „nemzeti” jelző használatát más – nemzeti kisebbségekkel rendelkező – országok biztonságpolitikai dokumentumainak esetében sem tartom indokoltnak.)

Ugyanakkor a biztonsági stratégia az egyik legbefolyásosabb oroszországi intézményt – amelyet a köznyelv az amerikai analógia kapcsán Nemzetbiztonsági Tanácsként ismer – korrekt módon az Oroszországi Föderáció Biztonsági Tanácsaként említi.

A biztonsági stratégia leszögezi, hogy a biztonság fogalmába az egyén, a társadalom és az állam biztonsága tartozik. Ez a logika végigvonul az egész dokumentumon, ennek megfelelően az érdekek összessége az egyén, a társadalom és az állam érdekeinek halmozaként fogható fel.

A dokumentum ismételten foglalkozik a Független Államok Közösségének területén, illetve az eurázsiai térségben végbemenő integrációs folyamattal, ezen belül az Eurázsiai Gazdasági Közösség perspektívájával. (Célszerű figyelembe venni, hogy az EGK Putyin elnök egyik kedvenc vesszőparipája, viszont a gyakorlatban nem egy sikertörténet. Ugyanakkor persze Oroszország számára – a gazdasági szankciók miatt – kényszerpálya is.)

A 89. pont említést tesz a FÁK-tagállamokkal határos térség stabilitásáról, biztonságáról. Általában is a biztonsági stratégia magától értetődő, természetes folyamatként kezeli a Független Államok Közössége tagállamainak (ismételt) integrálódását egy egységes szervezetbe. A dokumentum ilyen értelmű állásfoglalása teljesen egyoldalú, még csak utalást sem tesz arra, hogy itt nem csupán Oroszország érdekeiről, elképzeléseiről vagy szándékairól van szó, hanem más szuverén államokról is.

Összességében a dokumentum 2015-ös megjelentetésére azt a magyarázatot vélem megtalálni, hogy: Oroszország ezzel üzeni meg a világnak, melyek a számára fontos szempontok, prioritások az új, formálódó, többpólusú világrendben, hol van Oroszország helye és mi lehet a szerepe.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Az Oroszországi Föderáció biztonságpolitikai dokumentumai (biztonsági koncepciók 1997-ből és 2000-ből, biztonsági stratégiák 2009-ből és 2015-ből, katonai doktrínák 1993-ból, 2000-ből, 2010-ből és 2014-ből.)

Nanovfszky György (szerk.): *Oroszország. Tények és adatok* 1995. Teleki László Alapítvány, 1995.

Pirityi Sándor: *Az Oroszországi Föderáció nemzeti biztonsági koncepciója*. Hadtudomány, 1998/1.

Tömösváry Zsigmond – Nagy László: *Oroszország a harmadik évezred küszöbén*. Honvéd Kiadó, Budapest, 1999.